

Risico's uitvoering repressieve taken bij de brandweer

Inspecties bij brandweerkorpsen en veiligheidsregio's

Van september 2010 tot en met februari 2011 zijn inspecties uitgevoerd bij brandweerkorpsen en veiligheidsregio's. Eerder zijn inspecties bij de brandweerkorpsen uitgevoerd in 2006/2007. Toen werd bij 90% van de geïnspecteerde korpsen overtredingen aangetroffen. De overtredingen hadden vooral betrekking op het ontbreken van een inventarisatie van de risico's bij het uitvoeren van repressieve taken, zoals brandbestrijding (een zogenoemde 'warme' RI&E in aanvulling op de zogenoemde 'koude' RI&E voor de taken in de kazerne).

Aanleiding

In het inspectieproject van 2006/2007 waren naast de inventarisatie van de risico's bij het uitvoeren van repressieve taken ('warme RI&E') de onderwerpen werken op hoogte, gevaarlijke stoffen, kleedruimtes/wasgelegenheid/doucheruimtes en duiken meegenomen. Gelet op de actualiteit van onder meer enkele (dodelijke) ongevallen is in de inspecties van 2010/2011 naast de 'warme' RI&E aan andere, hieronder toegelichte, onderwerpen prioriteit gegeven.

Een belangrijke wijziging in de organisatie van de brandweer is dat in 2010 de 'Wet Veiligheidsregio's' van kracht is geworden. In een veiligheidsregio (vhr) werken de brandweer, de Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen (GHOR), de politie en gemeenten samen voor een effectieve voorbereiding op en bestrijding van crises en rampen. Sommige veiligheidsregio's hebben inmiddels de bevoegdheden over het (brandweer) personeel overgenomen van de gemeenten. Andere regio's hebben de formele status krachtens de Wet veiligheidsregio's nog in voorbereiding. De veiligheidsregio's zijn geïnspecteerd voor zover deze de bevoegdheden van de korpsen hebben overgenomen.

Inspectieonderwerpen en resultaten

Het inspectieproject 2010/2011 had tot doel om na te gaan of de korpsen inzicht hebben in de risico's van het repressieve optreden. In totaal zijn bij 81 korpsen en veiligheidsregio's inspecties uitgevoerd (op 108 locaties, vooral de grotere korpsen hebben meerdere kazernes). Er zijn in totaal ongeveer 400 gemeentelijke

brandweerkorpsen en 25 veiligheidsregio's. De keuze van de te inspecteren korpsen en veiligheidsregio's is onder andere gebaseerd op de handhavingresultaten van het inspectieproject in 2006/2007. Er is dus geen sprake van een aselechte steekproef, waardoor de resultaten niet representatief zijn voor de hele sector.

'Warme' risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E)

Tijdens de vorige inspecties in 2006/2007 is vooral gehandhaafd op het ontbreken van een RI&E voor de repressieve taken. Voor het maken van een 'warme' RI&E heeft de branche eind 2006, dus tijdens de vorige inspecties, een 'leidraad inventarisatie veiligheidsaspecten bij repressief optreden' naar de korpsen gestuurd. Reden om na te gaan of korpsen/veiligheidsregio's nu wel aan de verplichting van een 'warme' RI&E voldoen.¹ Tijdens de inspecties bleken alle geïnspecteerde korpsen inmiddels over een warme RI&E te beschikken, inclusief plan van aanpak, individueel of in regionaal verband (Wet Veiligheidsregio's). In de praktijk moet nog wel blijken of en in hoeverre de beleidsmaatregelen ook op de werkvloer zijn geïmplementeerd. De overtredingen op een onvolledige RI&E zijn vooral terug te voeren tot het ontbreken van het risico van explosie- en instortingsgevaar en het ontbreken of niet actueel zijn van bereikbaarheidskaarten, objectkaarten en aanvalsplannen.

Explosiegevaar en instortingsgevaar

In de periode tussen 2007 en 2010 hebben tijdens brandbestrijding dodelijke ongevallen plaatsgevonden als gevolg van een rookgasexplosie (De Punt, 2008) en een instortende muur (Veendam, 2010). In het geval van de rookgasexplosie kwam de Onderzoeksraad voor Veiligheid tot de conclusie² dat op het moment dat de brandweerlieden naar binnen gingen er al sprake was van een zeer bedreigende situatie. De Raad deed de aanbeveling om pas naar binnen te gaan als er zich in het pand dringende omstandigheden voordoen.

¹ Op dit moment is de NVBR bezig om verbeteringen aan te brengen in de RI&E van de brandweer, zowel voor wat betreft de 'warme' RI&E als de 'koude' RI&E (voor taken in de kazerne) en 'natte' RI&E (voor duikarbeid)

² Zie het rapport van de Onderzoeksraad voor Veiligheid van 9 oktober 2009 n.a.v. het ongeval in De Punt, waarbij drie brandweerlieden om het leven kwamen

De Arbeidsinspectie (AI) en de Inspectie voor de Openbare Orde en Veiligheid (IOOV) deden na onderzoek van het ongeval met de ingestorte muur de aanbeveling de effecten van instortingen te beperken door altijd maatregelen op te nemen in het plan van aanpak in een RI&E.

Objectrisicoanalyses, bereikbaarheidskaarten en aanvalsplannen zijn voorbeelden van dergelijke maatregelen. Tijdens de inspecties is nagegaan of de korpsen lering hebben getrokken uit de dodelijke ongevallen door de risico's op te nemen in de 'warme' RI&E. Aan de korpsen is gevraagd of zij de manschappen instructies hebben gegeven om te kiezen voor een defensieve benadering (kiezen voor een buitenaanval, tenzij...). Dit is conform de aanbeveling van de onderzoeksraad. Uit de resultaten blijkt dat in 78% van de geïnspecteerde korpsen de afspraak is gemaakt om altijd te kiezen voor een defensieve benadering (buitenaanval) indien er zich in het pand geen dringende omstandigheden voordoen. In 92% van deze korpsen zijn hierover mondeling afspraken gemaakt en instructies gegeven. In 33% van de korpsen zijn de afspraken en instructies ook op papier gezet.

Agressie en geweld

Uit een onderzoek vanuit het ministerie van Binnenlandse Zaken (BZK) vanuit het programma 'Veilige Publieke Taak' blijkt dat 45% van de brandweerlieden in 2009 te maken heeft gehad met agressie en geweld. Agressie en geweld doet zich vooral voor tijdens Oud en Nieuw en bij grote evenementen. Bestrijding hiervan is een speerpunt in het kabinetsbeleid. De overtredingen hadden vooral betrekking op het melden, registreren en evalueren van incidenten. De meeste korpsen hebben aandacht voor de problematiek van agressie en geweld; uit de inspecties blijkt dat 83% voldoende maatregelen heeft genomen. Daarnaast leeft in een aantal korpsen niet de urgentie om afspraken te maken over de aanpak van agressie en geweld, omdat zij niet of in geringe mate hiermee te maken hebben.

Flessen voor ademlucht

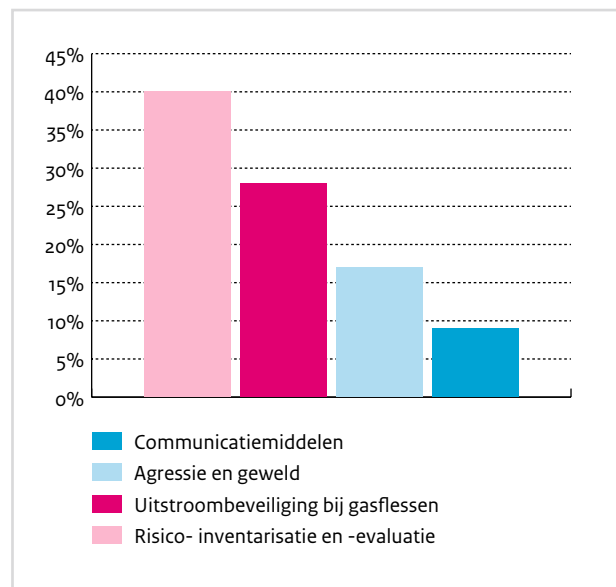
Uit een ongevalonderzoek bleek onlangs dat bij het plaatsen van een volle cilinder ademlucht (300 bar) op het draagstel van de ademluchtapparatuur de afsluiter te vroeg werd opgedraaid. De fles werd hierdoor als een raket gelanceerd (drie personen raakten gewond waarvan één ziekenhuisopname). Indien de ademluchtfles voorzien was geweest van een uitstroombeveiliging waren er geen gewonden gevallen. Het ontbreken van een uitstroombeveiliging heeft de afgelopen jaren meerdere

ongevallen opgeleverd. Op het risico van ongevallen met ademluchtflessen heeft 72% van de geïnspecteerde korpsen maatregelen genomen door de flessen te voorzien van een uitstroombeveiliging.

Objectcommunicatie met C2000-portofoons

De gezamenlijke vakorganisaties dienden vlak na aanvang van de inspecties een klacht in bij de Arbeidsinspectie over het gebrekkig functioneren van de digitale C2000-portofoons tijdens de objectcommunicatie. In specifieke situaties zou de verbinding tussen de portofoons van de brandweerlieden onderling en van hun bevelvoerders wegvallen. Door het gebrekkig functioneren van de C2000-portofoons zouden volgens de vakorganisaties onveilige situaties ontstaan. Dit geeft aanleiding om de betrouwbaarheid van de digitale portofoons bij objectcommunicatie als inspectieonderwerp mee te nemen. Tijdens de inspecties bleek 34% van de geïnspecteerde korpsen geen problemen te ervaren door het wegvallen van digitale verbindingen. In 57% van de korpsen bleken er wel problemen te zijn met het wegvallen van digitale verbindingen bij objectcommunicatie. Daar waren echter maatregelen genomen om de risico's zo veel mogelijk te voorkomen. Maatregelen betroffen bijvoorbeeld opleiding, instructie en training van brandweerlieden, inventarisatie van probleemsituaties en -locaties, technische en procedurele maatregelen, het beheer van de communicatiesystemen en -middelen. Hoe de korpsen/vhr's scoren op de verschillende inspectieonderwerpen is te zien in grafiek 1.

Grafiek 1 Handhavingspercentage per inspectieonderwerp

Conclusies, aanbevelingen en vervolg

Relatief veel van de korpsen/vhr's (72%) hebben nog één of meer overtredingen (in 2006/2007: 90%). Toch is de algemene conclusie dat de arbozorg in vergelijking met de vorige inspecties in 2006/2007 dieper is geworteld. Alle geïnspecteerde korpsen en vhr's beschikken nu over een 'warme' RI&E (in 2006/2007 nog maar 30% van de korpsen). In de praktijk moet nog wel blijken of en in hoeverre de beleidsmaatregelen ook op de werkvloer zijn geïmplementeerd.

In meerderheid hebben zij lering getrokken uit de (dodelijke) ongevallen in De Punt en Veendam en zich de aanbevelingen van de Onderzoeksraad en de Arbeidsinspectie en IOOV ter harte genomen. Wel zal 40% van de korpsen en vhr's de RI&E nog moeten aanvullen op de risico's bij brandbestrijding en maatregelen moeten vastleggen in objectrisicoanalyses.

De Arbeidsinspectie beveelt de korpsen aan om de ingeslagen weg van een goede arbozorg te vervolgen. De sector heeft de nodige initiatieven ontplooid om dit vorm te geven en te borgen. Te denken valt aan de vermelde leidraad voor een 'warme' RI&E. Via het programma 'Verbeteren Lerend vermogen Brandweer' en het project 'Kwaliteit brandweerpersoneel' heeft de brancheorganisatie, de Nederlandse Vereniging voor de Brandweer en Rampenbestrijding (NVBR), een impuls gegeven aan het lerend vermogen.

In het project 'Kwaliteit brandweerpersoneel' werken de NVBR, de VNG en BZK aan de verdere professionalisering van de brandweer. Onderdeel hiervan is een integrale benadering van opleiden, oefenen en bijscholen, waarbij aandacht wordt gegeven aan het veiligheidsbewustzijn. Ook is de sector inmiddels bezig aan een arbocatalogus.³

Op initiatief van de NVBR heeft elke veiligheidsregio een agressiecoördinator aangesteld. Deze coördinatoren geven in toenemende mate hun rol in de aanpak van agressie en geweld vorm. Om incidenten van agressie en geweld uniform te registreren werken de NVBR en het A&O-fonds gemeenten op dit moment aan plannen om het Gemeentelijk Incidenten Registratiesysteem (GIR) binnen de brandweer te implementeren.

De korpsen en veiligheidsregio's waar handhaving heeft plaatsgevonden worden aan een hercontrole onderworpen. Gelet op de resultaten van deze inspecties zijn vervolgininspecties over enkele jaren aan de orde, op vooral de speerpunten explosiegevaar/instortingsgevaar en agressie en geweld, te richten op de korpsen en veiligheidsrisico's die nog onvoldoende maatregelen nemen.

³ De risico's van explosie –en instortingsgevaar krijgen bij de voorbereiding van de arbocatalogus prioriteit.

Dit is een uitgave van:

[De Arbeidsinspectie](#)

De Arbeidsinspectie is onderdeel van
het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

[Projectnummer A946](#)

Landelijk projectleider

Ton van Nimwegen

Landelijk projectsecretaris

Sonja van Dalen